

PATVIRTINTA
Ukmergės rajono savivaldybės tarybos
2021 m. balandžio 29 d. sprendimu Nr. 7-96

**UKMERGĖS RAJONO SAVIVALDYBĖS VISUOMENĖS
SVEIKATOS STEBĖSENOS 2019 METŲ ATASKAITA**

Ukmergė, 2021 m.

TURINYS

Turinio lentelė

ĮVADAS.....	3
1. BENDROJI DALIS.....	4
1.1. PAGRINDINIŲ STEBĖSENOS RODIKLIŲ SAVIVALDYBĖJE ANALIZĖ IR INTERPRETAVIMAS („ŠVIESOFORAS“)	4
1.2. DEMOGRAFINIŲ RODIKLIŲ APŽVALGA UKMERGĖS RAJONO SAVIVALDYBĖJE	9
2. SPECIALIOJI DALIS.....	11
ATRINKTŲ RODIKLIŲ DETALI ANALIZĖ IR INTERPRETAVIMAS	11
2.1. Išvengiamų hospitalizacijų dėl diabeto ir jo komplikacijų skaičius 1 000 gyv.	11
2.2. Paauglių (15–17 m.) gimdymų skaičius 1 000 gyventojų.....	13
2.3. Mirtingumo nuo piktybinių navikų rodiklis (C00 – 96) 100 000 gyv.	15
APIBENDRINIMAS.....	17
REKOMENDACIJOS.....	18

ĮVADAS

Visuomenės sveikatos stebėsenos savivaldybėje tikslas – nuolat rinkti, tvarkyti, analizuoti ir interpretuoti visuomenės sveikatą charakterizuojančius rodiklius, kad, remiantis išsamią informaciją apie savivaldybės bendruomenės sveikatos būklę, sveikatos rizikos veiksnius, būtų galima planuoti ir įgyvendinti savivaldybės visuomenės sveikatos gerinimo priemones; taip pat vykdyti visuomenės sveikatos stebėsenos duomenų sklaidą bei tinkamai informuoti savivaldybės politikus, siekiant efektyvaus valstybinių (valstybės perduotų savivaldybėms) bei savarankiškųjų visuomenės sveikatos priežiūros funkcijų įgyvendinimo savivaldybės teritorijoje.

Ukmergės r. sav. stebėsenos 2019 metų ataskaitoje aprašomi visuomenės sveikatos būklę atspindintys rodikliai (iš Valstybės deleguotų savivaldybėms visuomenės sveikatos stebėsenos pagrindinių rodiklių sąrašo, toliau – PRS), kurie geriausiai parodo, kaip įgyvendinami Lietuvos sveikatos programos (toliau – LSP) tikslai bei uždaviniai. PRS (50 rodiklių) interpretavimo ir analizės tikslas – įvertinti, kokia esama gyventojų sveikatos ir sveikatą lemiančių veiksnių situacija savivaldybėje, LSP tikslų ir uždavinių įgyvendinimo kontekste ir kokių intervencijų / priemonių reikia imtis, siekiant stiprinti savivaldybės žmonių sveikatą ir mažinti sveikatos netolygumus.

Nuo 2019 m. nebus teikiamas Socialinės rizikos šeimų skaičiaus 1000 gyv. rodiklis, kadangi Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2018 m. birželio 19 d. įsakymu Nr. A1-296 „Dėl Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2006 m. liepos 28 d. įsakymo Nr. A1-212 „Dėl Socialinės rizikos šeimų, auginančių vaikus, apskaitos savivaldybės vaiko teisių apsaugos tarnyboje (skyriuje) tvarkos aprašo patvirtinimo“ pripažinimo netekusiu galios“ nuo 2018 m. liepos 1 d. naikinama Socialinės rizikos šeimų, auginančių vaikus, apskaita ir šios apskaitos tvarka.

Ukmergės r. sav. visuomenės sveikatos stebėseną vykdoma pagal Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2003 m. rugpjūčio 11 d. įsakymą Nr. V-488 „Dėl Bendrųjų savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos nuostatų patvirtinimo (2018 m. gruodžio 6 d. Nr. V-1407 įsakymo pakeitimas)“.

Ataskaita parengta naudojant oficialius statistikos šaltinius: vadovautasi Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės, Higienos instituto Sveikatos informacijos centro, Valstybinės ligonių kasos duomenimis, jų metinėmis statistinėmis ataskaitomis, kompiuterizuotomis duomenų bazėmis. Taip pat naudoti Higienos instituto Sveikatos informacijos centro leidinio „Visuomenės sveikatos būklė Lietuvos savivaldybėse 2019 m.“ duomenys.

1. BENDROJI DALIS

1. 1. PAGRINDINIŲ STEBĖSENOS RODIKLIŲ SAVIVALDYBĖJE ANALIZĖ IR INTERPRETAVIMAS („ŠVIESOFORAS“)

Pagrindinio rodiklių sąrašo analizė ir interpretavimas („šviesoforo“ kūrimas) atliekamas siekiant palyginti 2019 m. Ukmergės rajono savivaldybės rodiklius su Lietuvos vidurkiu. Vadovaujantis „šviesoforo“ principu, visos 60 Lietuvos savivaldybių suskirstytos į 3 grupes:

- ✓ 12 savivaldybės, kuriose stebimas rodiklis atspindi geriausią situaciją, priskiriamos savivaldybių su geriausiais rodikliais grupei ir žymimos **žalia spalva**;
- ✓ 12 savivaldybės, kuriose stebimas rodiklis rodo prasčiausią situaciją, priskiriamos savivaldybių su prasčiausiais rodikliais grupei ir žymimos **raudona spalva**;
- ✓ likusių 36 savivaldybių rodiklio reikšmės žymimos **geltona spalva**. Šių savivaldybių rodikliai interpretuojami kaip atitinkantys Lietuvos vidurkį, bet rodo *patenkinamą situaciją* savivaldybėje.

Spalvomis vertinamas ne savivaldybių rodiklio dydis, o reikšmė, kadangi mažas rodiklis ne visada atspindi gerą situaciją, ir atvirkščiai, didelis rodiklis ne visada rodo blogą situaciją. Vertinant savivaldybių rodiklius, svarbu vertinti ir absoliučius skaičius bei atkreipti dėmesį į mažiausiai gyventojų (mažiau negu 20 000) turinčias savivaldybes. 2019 m. (kaip ir 2018 m.) tokių savivaldybių buvo 18 (Neringos, Birštono, Rietavo, Pagėgių, Kalvarijos, Kazlų Rūdos, Palangos, Širvintų r., Ignalinos r., Zarasų r., Skuodo r., Kupiškio r., Molėtų r., Visagino, Lazdijų r., Druskininkų, Akmenės r., ir Pakruojo r.).

PRS analizės ir interpretavimo tikslas – įvertinti, kokia esama gyventojų sveikatos ir sveikatą lemiančių veiksnių situacija savivaldybėje, įvertinant Lietuvos sveikatos strategijos tikslų ir uždavinių įgyvendinimo kontekste, ir kokių intervencijų/priemonių reikia imtis, siekiant stiprinti savivaldybės gyventojų sveikatą ir mažinti sveikatos netolygumus.

Ukmergės rajono gyventojų visuomenės sveikatos stebėsenos ataskaitoje analizuojamų rodiklių duomenys ir jų interpretavimas pateikiami 1 lentelėje „Ukmergės rajono savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos rodiklių profilis“. Remiantis profilio rodikliais ir jų interpretavimo rezultatais („šviesoforas“ ir santykis), pasirinkome 3 pagrindinio rodiklių sąrašo reikšmes, kurių rodiklis ar pokyčio kryptis prasčiausia palyginti su kitomis savivaldybės profilio reikšmėmis (raudonos spalvos pagrindinių rodiklių sąrašo reikšmės). Sudarėme Ukmergės rajono probleminių visuomenės sveikatos sričių (temų) sąrašą ir atlikome atrinktų rodiklių detalesnę analizę ir vertinimą. Parengėme pasiūlymus.

Pirmame lentelės stulpelyje pateikiami PRS suskirstyti pagal Lietuvos sveikatos programoje numatomus įgyvendinti tikslus ir uždavinius. Antrajame stulpelyje pateikiama Ukmergės rajono savivaldybės rodiklio reikšmė, trečiajame – atitinkamo rodiklio Lietuvos vidurkio reikšmė, ketvirtajame – mažiausia reikšmė tarp visų savivaldybių, penktajame – didžiausia reikšmė tarp visų savivaldybių, šeštajame – savivaldybės rodiklio interpretavimas (reikšmės savivaldybėje santykis su Lietuvos vidurkio reikšme ir savivaldybės vietos tarpe visų savivaldybių pavaizdavimas pagal „šviesoforo“ principą).

1 lentelė. Ukmergės rajono savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos rodiklių profilis 2019 m.

Rodiklis	Savivaldybės rodiklis	Lietuvos rodiklis	Minimali reikšmė	Maksimali reikšmė	Santykis: savivaldybė/Lietuva
1	2	3	4	5	6
Strateginis tikslas – pasiekti, kad 2023 metais šalies gyventojai būtų sveikesni ir gyventu ilgiau, pagerētu gyventojų sveikata ir sumažētu sveikatos netolygumai					
Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė	75,2	76,5	70,7	79,1	0,98
Išvengiamas mirtingumas	33,3	31,7	24,3	39,7	1,05
1 tikslas. Sukurti saugesnę socialinę aplinką, mažinti sveikatos netolygumus ir socialinę atskirtį					
1.1. Sumažinti skurdo lygį ir nedarbą					
Mirtingumas dėl savižudybių (X60-X84) 100 000 gyventojų	38,6	23,5	0,0	97,8	1,64
Standartizuotas mirtingumas dėl savižudybių (X60-X84) 100 000 gyventojų	38,3	23,0	0,0	69,8	1,66
Bandymų žudytis skaičius (X60 – X64, X66 – X84) 100 000 gyventojų	38,6	37,1	3,0	68,3	1,04
Mokyklinio amžiaus vaikų, nesimokančių mokyklose, skaičius 1 000 gyventojų	47,5	68,2	35,2	247,8	0,70
Ilgalaikio nedarbo lygis	1,6	1,9	0,3	7,7	0,86
Gyventojų skaičiaus pokytis 1 000 gyventojų	-13,2	0	-35,1	43,3	-13,2
1.2. Sumažinti socialinę ekonominę gyventojų diferenciaciją šalies ir bendruomenių lygmeniu					
Mirtingumas dėl išorinių priežasčių rodiklis (V01-Y98) 100 000 gyventojų	124,6	85,7	28,6	195,5	1,45
Standartizuotas mirtingumo dėl išorinių priežasčių rodiklis (V01-Y98) 100 000 gyventojų	107,4	83,6	32,8	192,5	1,28
Mokinių, gaunančių nemokamą maitinimą mokyklose, skaičius 1 000 gyventojų	262,9	146,6	53,4	350,4	1,79
Socialinės pašalpos gavėjų skaičius 1 000 gyventojų	28,3	23,1	2,5	87,2	1,22
Sergamumas tuberkulioze (A15-A19) 100 000 gyventojų (nauji atvejai)	32,6	31,3	8,0	73,9	1,04
Sergamumas tuberkulioze (A15-A19) 100 000 gyventojų (nauji atvejai ir recidyvai)	32,6	36,0	10,0	93,0	0,91
2 tikslas. Sukurti sveikatai palankią fizinę darbo ir gyvenamąją aplinką					
2.1. Kurti saugias darbo ir sveikas buitines sąlygas, didinti prekių ir paslaugų vartotojų saugumą					
Asmenų, žuvusių ar sunkiai sužalotų dėl nelaimingų atsitikimų darbe, skaičius 10 000 darbingo amžiaus gyventojų	0,5	1,0	0,0	2,9	0,52
Susižalojimo dėl nukritimo atvejų skaičius (W00-W19) 65+ m. amžiaus grupėje 10 000 gyventojų	186,1	145,7	92,6	197,2	1,28

Darbingo amžiaus asmenų, pirmą kartą pripažintų neįgaliais, skaičius 10 000 gyventojų	65,7	61,6	42,2	127,5	1,07
Sergamumas žarnyno infekcinėmis ligomis (A00-A08) 10 000 gyventojų	54,9	72,0	0,0	118,7	0,76
2.2. Kurti palankias sąlygas saugiai leisti laisvalaikį					
Mirtingumas dėl atsitiktinio paskendimo rodiklis (W65-W74) 100 000 gyventojų	3	4,9	0,0	24,2	0,61
Standartizuotas mirtingumo dėl atsitiktinio paskendimo rodiklis (W65-W74) 100 000 gyventojų	2,8	4,8	0,0	25,2	0,58
Mirtingumas dėl nukritimo rodiklis (W00-W19) 100 000 gyventojų	35,6	15,5	0,0	73,3	2,30
Standartizuotas mirtingumo dėl nukritimo rodiklis (W00-W19) 100 000 gyventojų	28,8	15,2	0,0	58,1	1,89
2.3. Mažinti avaringumą ir traumų kelių eismo įvykiuose skaičių					
Mirtingumas dėl transporto įvykių rodiklis (V00-V99) 100 000 gyventojų	5,9	7,7	0,0	25,9	0,77
Standartizuotas mirtingumo dėl transporto įvykių rodiklis (V00-V99) 100 000 gyventojų	4,8	7,6	0,0	29,1	0,63
Pėsčiųjų mirtingumas dėl transporto įvykių rodiklis (V00-V09) 100 000 gyventojų	0,0	2,3	0,0	9,7	0,0
Transporto įvykiuose patirtų traumų (V00-V99) skaičius 100 000 gyventojų	50,4	66,7	26,1	120,3	0,76
2.4. Mažinti oro, vandens ir dirvožemio užterštumą, triukšmą					
Į atmosferą iš stacionarių taršos šaltinių išmestų teršalų kiekis, tenkantis 1 kv. km. (kg/km ²)	378	970	61	34386	0,39
Viešai tiekiamo geriamojo vandens prieinamumas vartotojams, proc.	98,07*	-	-	-	-
Nuotekų tvarkymo paslaugų prieinamumas vartotojams, proc.	95,88*	-	-	-	-
3 tikslas. Formuoti sveiką gyvenseną ir jos kultūrą					
3.1. Sumažinti alkoholinių gėrimų, tabako vartojimą, neteisėtą narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimą ir prieinamumą					
Mirtingumas dėl priežasčių, susijusių su narkotikų vartojimu, rodiklis 100 000 gyventojų	0,0	2,9	0,0	12,6	0,0
Standartizuotas mirtingumo dėl priežasčių, susijusių su narkotikų vartojimu, rodiklis 100 000 gyventojų	0,0	3,0	0,0	16,1	0,0
Mirtingumas dėl priežasčių, susijusių su alkoholio vartojimu, rodiklis 100 000 gyventojų	35,6	19,1	0,0	79,5	1,86
Standartizuotas mirtingumo dėl priežasčių, susijusių su alkoholio vartojimu, rodiklis 100 000 gyventojų	35,4	18,5	3,4	59,3	1,91
Nusikalstamos veikos, susijusios su disponavimu narkotinėmis medžiagomis ir jų kontrabanda (nusikaltimai) 100 000 gyventojų	23,7	74,1	3,8	350,0	0,32
Gyventojų skaičius, tenkantis vienai licencijai verstis mažmenine prekyba tabako gaminiais	187,3	199,2	70,1	395,0	0,94
Gyventojų skaičius, tenkantis vienai licencijai verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais	161,3	171,3	41,8	374,3	0,94
3.2. Skatinti sveikos mitybos įpročius					
Kūdikų, išimtiniai žindyti iki 6 mėn. amžiaus, dalis (proc.)	17,9	37,8	10,3	65,4	0,47
4 tikslas. Užtikrinti kokybišką ir efektyvią sveikatos priežiūrą orientuotą į gyventojų poreikius					
4.1. Užtikrinti sveikatos sistemos tvarumą ir kokybę, plėtojant sveikatos technologijas, kurių efektyvumas pagrįstas mokslo įrodymais					
Išvengiamų hospitalizacijų skaičius 1 000 gyventojų	36,6	31,4	15,6	59,6	1,17
Išvengiamų hospitalizacijų dėl diabeto ir jo komplikacijų skaičius 1 000 gyventojų	9,9	7,0	3,4	10,5	1,41

4.2. Plėtoti sveikatos infrastruktūrą ir gerinti sveikatos priežiūros paslaugų kokybę, saugą, prieinamumą ir į pacientą orientuotą sveikatos priežiūrą					
Slaugytojų, tenkančių vienam gydytojui, skaičius	3,4	2,0	1,6	5,8	1,66
Šeimos ir medicinos paslaugas teikiančių gydytojų skaičius 10 000 gyventojų	5,6	7,2	2,5	13,5	0,78
Apsilankymų pas gydytojus skaičius, tenkantis vienam gyventojui	8,9	9,5	6,5	11,8	0,94
Sergamumas vaistams atsparia tuberkulioze 10 000 gyventojų (nauji atvejai)	5,9	3,3	0,0	12,6	1,79
Sergamumas vaistams atsparia tuberkulioze 10 000 gyventojų (nauji, recidyvai, grįžusieji po nutraukto gydymo, grįžusieji po nesėkmingo gydymo, atvykusieji iš kito krašto)	5,9	5,7	0,0	14,5	1,04
Sergamumas ŽIV ir lytiškai plintančiomis ligomis (B20-B24, A50-A64) 10 000 gyventojų	0,3	2,0	0,0	4,9	0,15
4.3. Pagerinti motinos ir vaiko sveikatą					
Kūdikių (vaikų iki 1m. amžiaus) mirtingumas 1 000 gyvų gimusių kūdikių	0,0	3,3	0,0	14,4	0,0
2 metų amžiaus vaikų MMR (tymų, epideminio parotito, raudonukės vakcina, 1 dozė) skiepijimo apimtys	95,1	92,7	87,7	99,3	1,03
1 metų amžiaus vaikų DTP3 (difterijos, stabligės, kokliušo vakcina, 3 dozės) skiepijimo apimtys	89,5	92,1	86,5	100,0	0,97
Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi vaikų krūminių dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje	19,5	15,0	1,6	57,0	1,30
Vaikų, neturinčių éduonies pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų, dalis (proc.)	24,0	20,0	10,9	30,4	1,20
Paauglių (15–17 m.) gimdymų skaičius 100 000 gyventojų	9,7	3,9	0,0	14,0	2,49
4.4. Stiprinti lėtinių neinfekcinių ligų prevenciją ir kontrolę					
Mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų rodiklis (I00-I99) 100 000 gyventojų	1044,4	748,0	400,9	1466,6	1,40
Standartizuotas mirtingumo nuo kraujotakos sistemos ligų rodiklis (I00-I99) 100 000 gyventojų	833,2	733,0	575,7	1238,2	1,14
Mirtingumas nuo piktybinių navikų rodiklis (C00-C97) 100 000 gyventojų	367,9	287,8	199,4	439,9	1,28
Standartizuotas mirtingumo nuo piktybinių navikų rodiklis (C00-C97) 100 000 gyventojų	296,3	273,5	223,3	366,2	1,08
Mirtingumas nuo cerebrovaskulinių ligų rodiklis (I60-I69) 100 000 gyventojų	178,0	176,1	61,13	568,2	1,01
Standartizuotas mirtingumo nuo cerebrovaskulinių ligų rodiklis (I60-I69) 100 000 gyventojų	137,9	172,4	73,8	455,9	0,80
Sergamumas II tipo cukriniu diabetu (E11) 10 000 gyventojų	71,5	61,2	30,0	124,3	1,17
Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi atrankinės mamografinės patikros dėl krūties vėžio finansavimo programoje	40,6	52,9	16,8	73,2	0,77
Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi gimdos kaklelio piktybinių navikų prevencinių priemonių, apmokamų iš Privalomojo sveikatos draudimo biudžeto lėšų, finansavimo programoje	52,6	56,4	30,6	76,9	0,93
Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi storosios žarnos vėžio ankstyvosios diagnostikos finansavimo programoje	40,3	56,3	30,9	69,4	0,72
Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi asmenų, priskirtinų širdies ir kraujagyslių ligų didelės rizikos grupei, atrankos ir prevencijos priemonių finansavimo programoje	39,9	48,2	28,2	66,3	0,83

Iš 1 lentelėje „Ukmergės rajono savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos rodiklių profilis” pateiktų PRS rodiklių reikšmių matyti, kad:

1. Iš visų sveikatos rodiklių yra geresni (**žalioji zona**):
  - ✓ Mokyklinio amžiaus vaikų, nesimokančių mokyklose, skaičius 1 000 gyventojų
  - ✓ Pėsčiųjų mirtingumas dėl transporto įvykių rodiklis (V00-V09) 100 000 gyventojų
  - ✓ Transporto įvykiuose patirtų traumų (V00-V99) skaičius 100 000 gyventojų
  - ✓ Mirtingumas dėl priežasčių, susijusių su narkotikų vartojimu, rodiklis 100 000 gyventojų
  - ✓ Standartizuotas mirtingumo dėl priežasčių, susijusių su narkotikų vartojimu, rodiklis 100 000 gyventojų
  - ✓ Sergamumas ŽIV ir lytiškai plintančiomis ligomis (B20-B24, A50-A64) 10 000 gyventojų
  - ✓ Kūdikių (vaikų iki 1m. amžiaus) mirtingumas 1 000 gyvų gimusių kūdikių
  - ✓ Vaikų, neturinčių éduonies pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų, dalis (proc.)
2. Dalis rodiklių patenka į prasčiausių savivaldybių kvintilių grupę (**raudonoji zona**):
  - ✓ Susižalojimo dėl nukritimo atvejų skaičius (W00-W19) 65+ m. amžiaus grupėje 10 000 gyventojų
  - ✓ Mirtingumas dėl nukritimo rodiklis (W00-W19) 100 000 gyventojų
  - ✓ Standartizuotas mirtingumo dėl nukritimo rodiklis (W00-W19) 100 000 gyventojų
  - ✓ Mirtingumas dėl priežasčių, susijusių su alkoholio vartojimu, rodiklis 100 000 gyventojų
  - ✓ Standartizuotas mirtingumo dėl priežasčių, susijusių su alkoholio vartojimu, rodiklis 100 000 gyventojų
  - ✓ Kūdikių, išimtiniai žindyti iki 6 mėn. amžiaus, dalis (proc.)
  - ✓ Išvengiamų hospitalizacijų dėl diabeto ir jo komplikacijų skaičius 1 000 gyventojų
  - ✓ Sergamumas vaistams atsparia tuberkulioze 10 000 gyventojų (nauji atvejai)
  - ✓ 1 metų amžiaus vaikų DTP3 (difterijos, stabligės, kokliušo vakcina, 3 dozės) skiepavimo apimtys
  - ✓ Paauglių (15-17 m.) gimdymų skaičius 100 000 gyventojų
  - ✓ Mirtingumas nuo piktybinių navikų rodiklis (C00-C97) 100 000 gyventojų
  - ✓ Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi storosios žarnos vėžio ankstyvosios diagnostikos finansavimo programoje
  - ✓ Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi asmenų, priskirtinų širdies ir kraujagyslių ligų didelės rizikos grupei, atrankos ir prevencijos priemonių finansavimo programoje
3. Didžioji dalis Ukmergės rajono rodiklių patenka į Lietuvos vidurkį atitinkančią kvintilių grupę (**geltonoji zona**), tačiau į juos taip pat reikėtų atkreipti dėmesį.

Išsamesnei analizei, kaip prioritetinės sveikatos problemos, pasirinkti šie rodikliai:

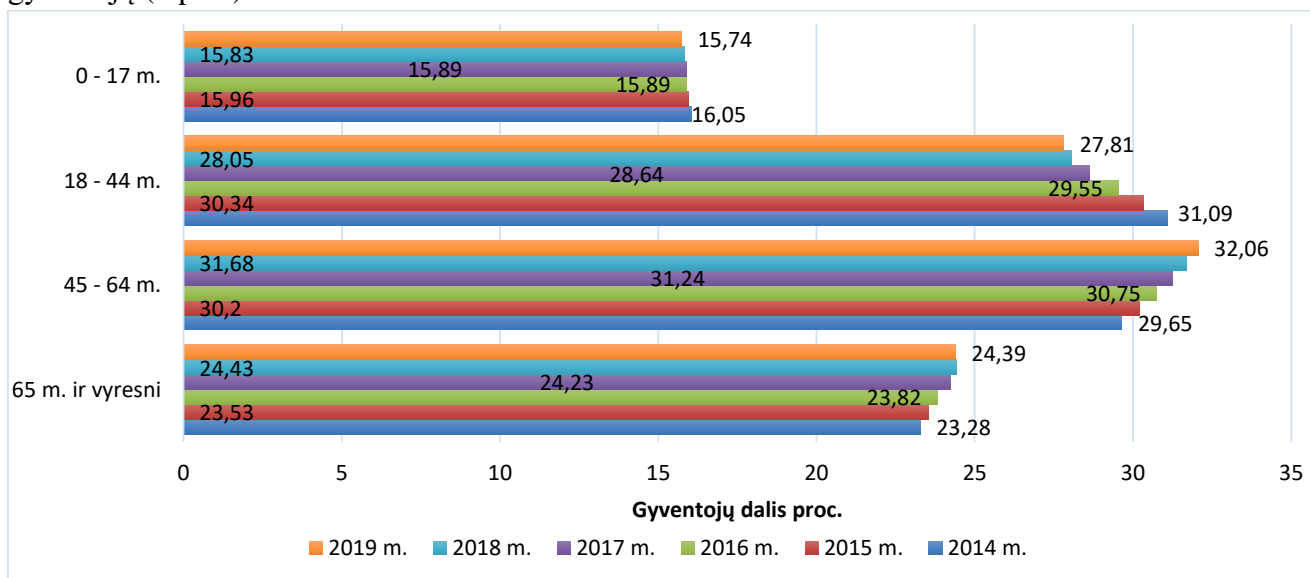
- ✓ Išvengiamų hospitalizacijų dėl diabeto ir jo komplikacijų skaičius 1 000 gyventojų
- ✓ Paauglių (15–17 m.) gimdymų skaičius 1 000 gyv.
- ✓ Mirtingumas nuo piktybinių navikų rodiklis (C00 – C96) 100 000 gyv.

1.2. DEMOGRAFINIŲ RODIKLIŲ APŽVALGA UKMERGĖS RAJONO SAVIVALDYBĖJE

Remiantis naujausiais Lietuvos statistikos departamento duomenimis, Ukmergės r. sav. 2020 m. pradžioje gyveno 33 482 asmenys (46,4 proc. vyrų ir 53,6 proc. moterų), jie sudarė 1,2 proc. Lietuvos populiacijos (2794090). 2019 m. pradžioje Lietuvoje buvo 2 794 184 gyventojai, o Ukmergės r. sav. gyveno 33 928 žmonės (46,3 proc. vyrų, 53,7 proc. moterų). Ukmergės rajone, kaip ir visoje Lietuvos teritorijoje, stebima gyventojų skaičiaus mažėjimo tendencija. Nuo 2014 metų pradžios iki 2019 metų pradžios nuolatinių gyventojų skaičius Ukmergės rajono savivaldybėje sumažėjo 3 620 gyventojais (9,64 proc.). 2019 m. pradžioje iš visų Ukmergės savivaldybės gyventojų kaimiškoje savivaldybės dalyje gyveno 13 532 gyventojai (39,9 proc.), mieste – 20 396 (60,1 proc.).

Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė – tai pagrindinis gyventojų sveikatos rodiklis, parodantis bendrą rizikos veiksnių poveikį, ligų paplitimą, intervencijų bei gydymo veiksmingumą. Ukmergės r. sav. gyventojų vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė kasmet kinta: 2014 m. – 73,1 metai, 2015 m. – 72,83 metai, 2016 m. – 73,4 metai, 2017 m. – 74,6 metai, 2018 m. – 73,5 metai, 2019 m. – 75,2 metai.

2019 m. pradžioje didžiąją gyventojų dalį Ukmergės r. sav. sudarė darbingo amžiaus asmenys – 20 085 (59,2 proc.). 0–15 m. amžiaus vaikų buvo 4 708 (13,9 proc.), pensinio amžiaus gyventojų – 9 135 (26,9 proc.). Nuo 2014 m. Ukmergės r. sav. 45–64 m. amžiaus gyventojų padaugėjo 2,41 proc. ir 2019 metais siekė 32,06 proc. visų savivaldybės gyventojų. 18–44 m. Ukmergės r. gyventojų nuo 2014 m. sumažėjo 3,28 proc. ir 2019 m. siekė 27,81 proc. visų rajono gyventojų (1 pav.).

1 pav. Ukmergės r. sav. gyventojų struktūra 2014–2019 m.

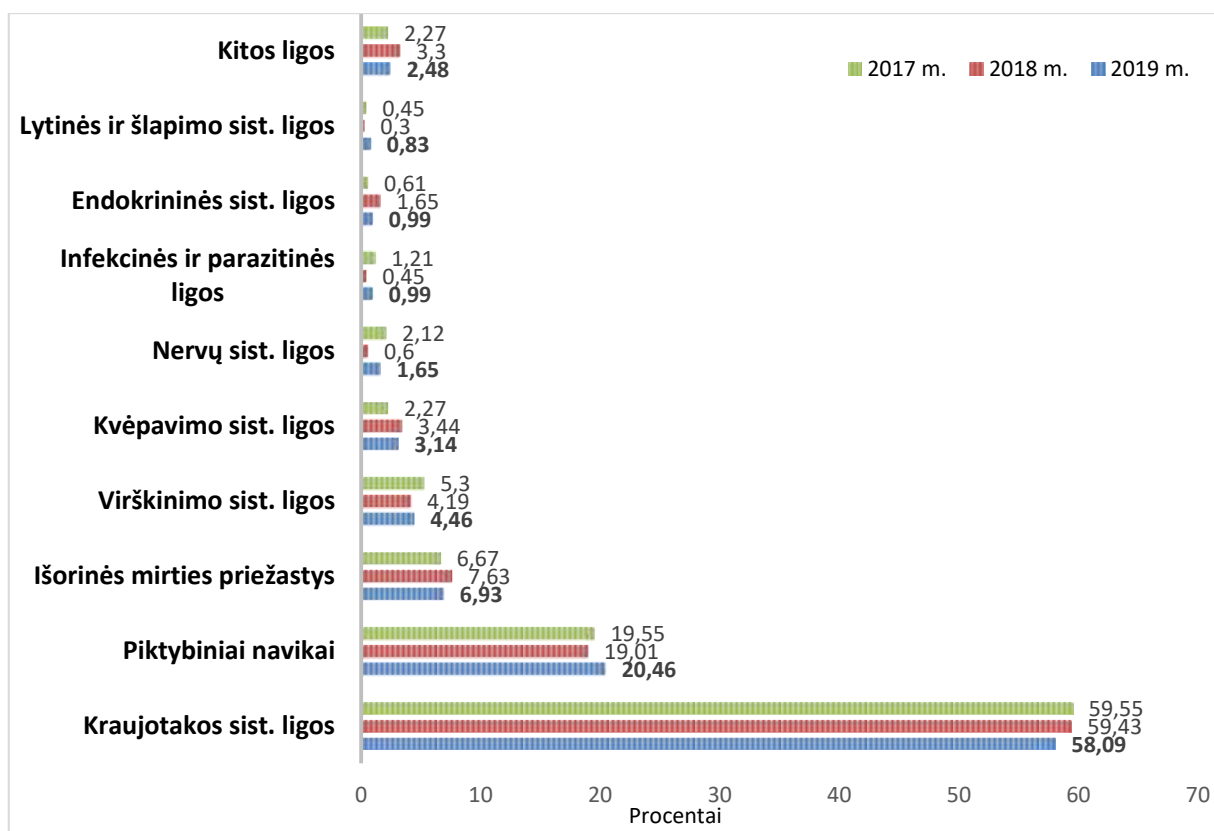
Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

Remiantis Lietuvos statistikos departamento pateiktais duomenimis, Lietuvoje 2019 m. buvo užregistruoti 27 393 gimę kūdikiai, Ukmergės r. sav. gimusiųjų buvo užregistruota 262 (berniukų – 134, mergaičių – 128), t. y. 21 kūdikiu mažiau nei 2018 m. (2018 m. gimusieji: berniukų – 158, mergaičių – 125). Gimstamumo rodiklis Ukmergės r. savivaldybėje mažėja – 2015 m. jis buvo 9,3/1 000 gyv., o 2019 m. – 7,77/1 000 gyv. (Lietuvoje – 9,8/1 000 gyv.). Taigi

Ukmergės r. sav. stebimas gimstamumo mažėjimas. Natūralus gyventojų prieaugis, t. y. skirtumas tarp gimstamumo ir mirtingumo, Ukmergės rajone buvo neigiamas ir sudarė – 10,1 atvejų, tenkančių 1000 gyventojų.

Lietuvoje 2019 m. mirė 38 281 žmogus, t. y. 1 293 asmenimis mažiau negu 2018 metais. Per 2019 m. Ukmergės r. savivaldybėje mirė 606 asmenys (309 vyrai ir 297 moterys), t. y. 9,3 proc. arba 62 asmenimis mažiau nei 2018 m. Mirtingumo rodiklis Ukmergės r. sav. siekė 18,0/1 000 gyv., o Lietuvoje – 13,7/1 000 gyv.

Higienos instituto Sveikatos informacijos centro duomenimis, 2019 m. Ukmergės r. savivaldybėje daugiausiai gyventojų mirė nuo kraujotakos sistemos ligų – 58,09 proc. gyventojų (2018 m. – 59,43 proc.), antroje vietoje pagal mirtingumą buvo piktybiniai navikai ir jie siekė 20,46 proc. mirusiųjų (2018 m. – 19,01 proc.) (2 pav.).

2 pav. Mirtingumas dėl pagrindinių priežasčių Ukmergės r. sav. 2017 – 2019 m. (proc.)

Šaltinis: Higienos instituto Mirties atvejų ir priežasčių valstybės registras

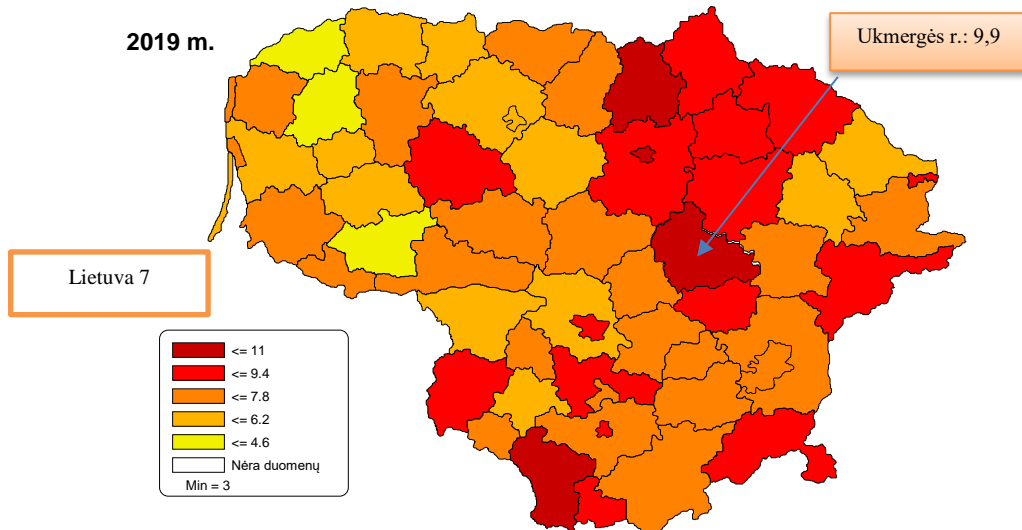
2. SPECIALIOJI DALIS

ATRINKTŲ RODIKLIŲ DETALI ANALIZĖ IR INTERPRETAVIMAS

2.1. Išvengiamų hospitalizacijų dėl diabeto ir jo komplikacijų skaičius 1 000 gyv.

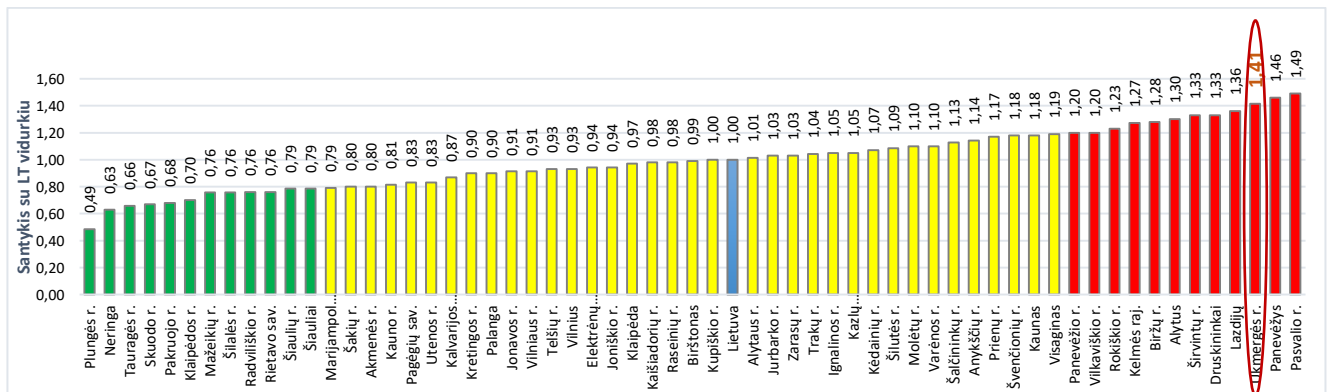
Išvengiamos hospitalizacijos yra tokios hospitalizacijos, kurių visiškai arba didelės dalies galima išvengti, jeigu būtų pakankamai prieinama ir kokybiška ambulatorinė sveikatos priežiūra, kurioje vykdoma ligų profilaktika, ankstyva diagnostika ir suteikiamas tinkamas gydymas. Išvengiamų hospitalizacijų rodiklis skaičiuojamas netiesiogiai vertinant ambulatorinių sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumą bei kokybę. Išvengus stacionarinio gydymo, kuris vienas brangiausių, būtų sutaupoma nemažai lėšų.

2019 m. išvengiamų hospitalizacijų dėl diabeto ir jo komplikacijų Lietuvoje skaičius – 16 110 (7/1000 gyv.), daugiausia jų – pietinėje ir šiaurės rytinėje Lietuvos dalyse (3 pav.). Didžiausias išvengiamų hospitalizacijų dėl diabeto ir jo komplikacijų rodiklis Pasvalio r. sav. (10,5/1000 gyv.), mažiausias – Plungės r. sav. (3,4/1000 gyv.) (4 pav.).

3 pav. Išvengiamų hospitalizacijų dėl diabeto ir jo komplikacijų skaičius 1 000 gyv.

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

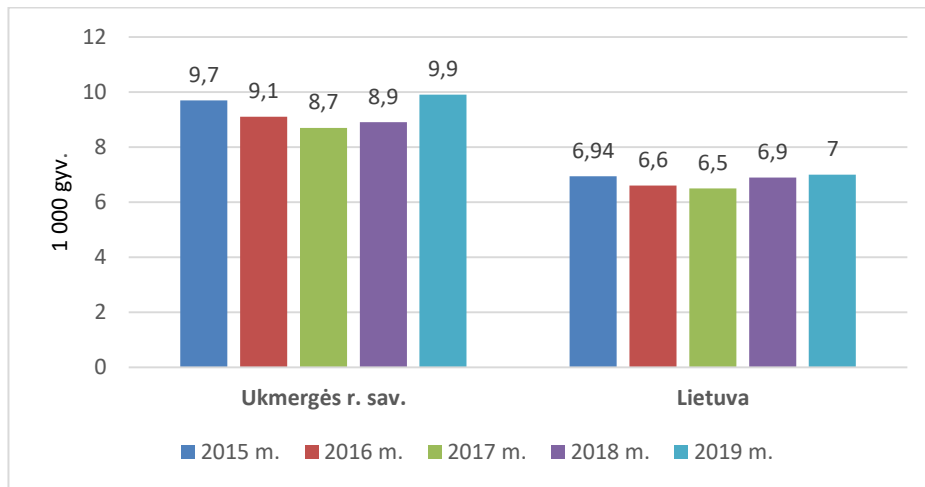

4 pav. Išvengiamų hospitalizacijų dėl diabeto ir jo komplikacijų skaičius savivaldybėse 1000 gyv. 2019

m.

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

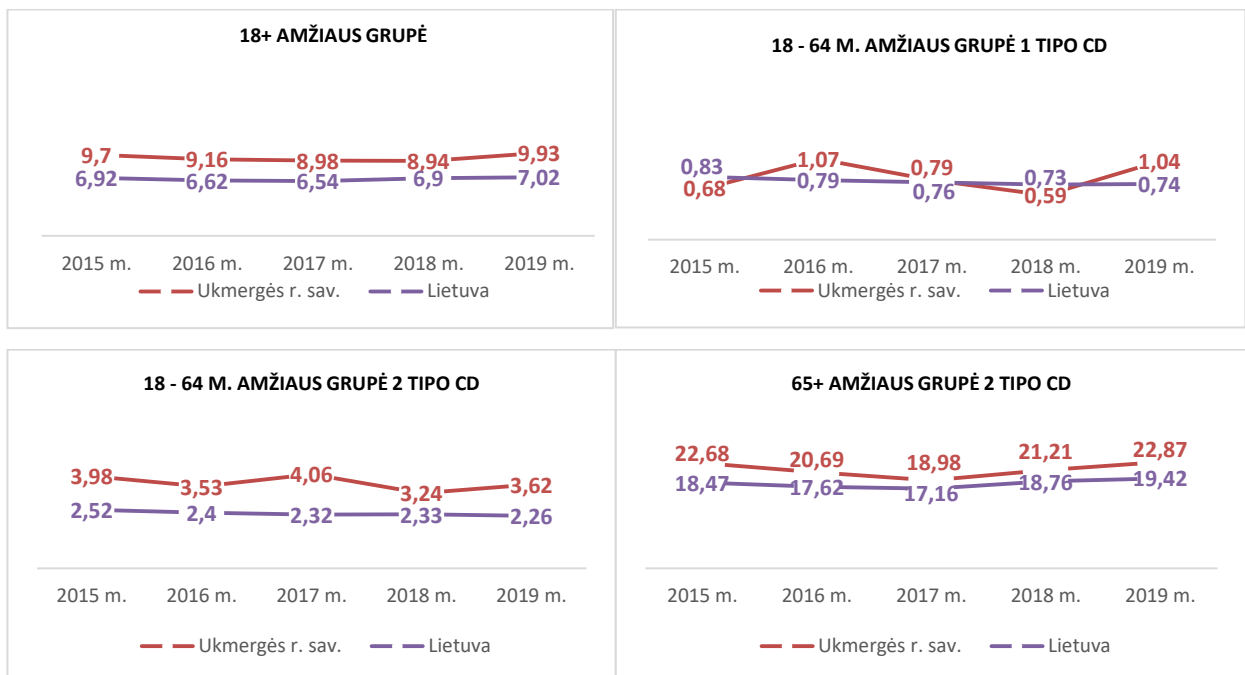
Rodiklis “Išvengiamų hospitalizacijų dėl diabeto ir jo komplikacijų skaičius 1 000 gyv.” Ukmergės r. savivaldybėje nuo 2015m. patenka į raudonąją zoną ir viršija Lietuvos rodiklį 1,29 – 1,41 karto (5 pav.).

5 pav. Išvengiamų hospitalizacijų dėl diabeto ir jo komplikacijų skaičius 1 000 gyv. Ukmergės r. sav. ir Lietuvoje 2015–2019 m.

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

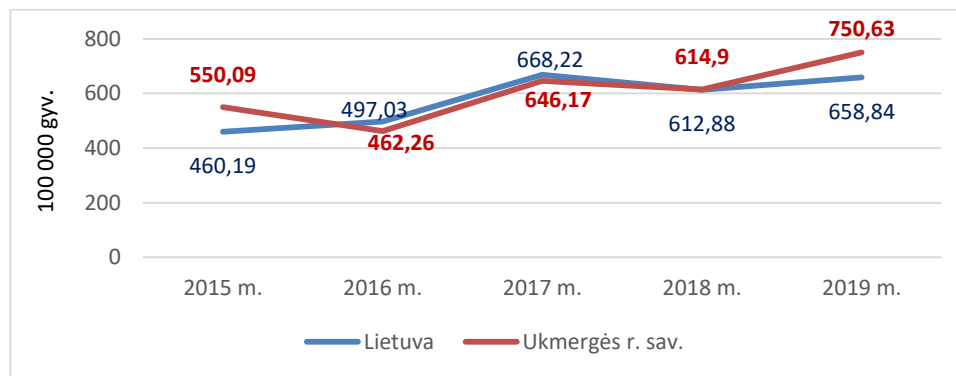
Išvengiamų hospitalizacijų dėl diabeto ir jo komplikacijų skaičius Ukmergės rajono savivaldybėje buvo mažesnis nei Lietuvoje tik 1 tipo cukrinio diabeto 18–64 amžiaus grupėje 2015 m. ir 2018m. 2 tipo diabeto 18–64 ir 65+ amžiaus grupėje išvengiamų hospitalizacijų skaičius žymiai didesnis nei Lietuvoje, ir galime teigti, kad išlieka stabiliai aukštas (6 pav.).

6 pav. Išvengiamų hospitalizacijų dėl diabeto ir jo komplikacijų skaičius 1 000 gyv. Ukmergės r. sav. ir Lietuvoje pagal metus ir amžių

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

Lyginant 2015–2019 m. laikotarpį matyti, kad Ukmergės r. sav. sergančiųjų cukriniu diabetu (E10 – E14) rodiklis 2015 m., 2018 m. ir 2019 m. didesnis nei Lietuvos vidurkis. Ukmergės r. savivaldybėje šis rodiklis didžiausias 2019 m. – 750,63/100 000 gyv., o mažiausias 2016 m. – 462,26/100 000 gyv. (7 pav.).

7 pav. Sergamumas cukriniu diabetu (E10 – E14) 100 000 gyv. Ukmergės r. sav. ir Lietuvoje 2015–2019 m.

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

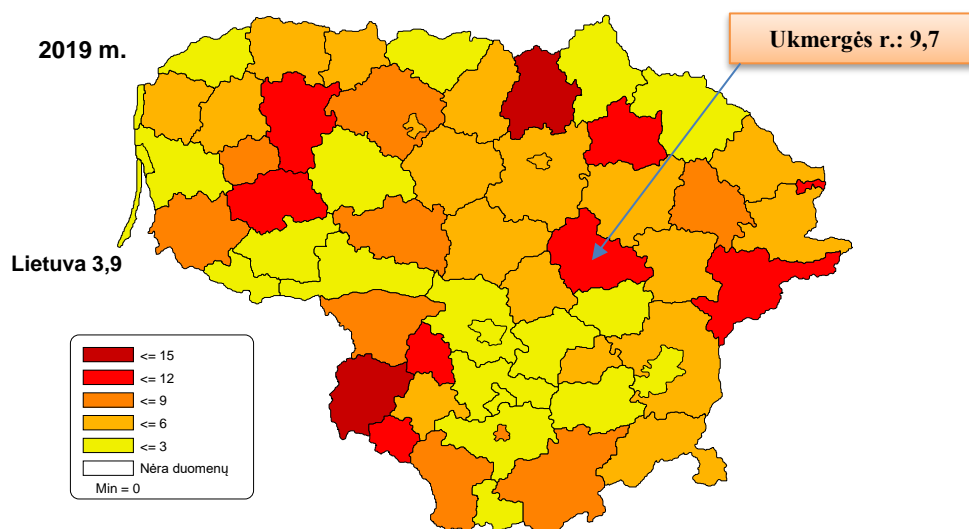
Išvengiamų hospitalizacijų rodiklis atspindi ambulatorinės sveikatos priežiūros paslaugų kokybę ir prieinamumą. Kaip matome, Ukmergės r. savivaldybėje jis yra labai prastas jau 5 metus, tad reikia dėti visas pastangas, kad situacija pagerėtų ir galėtume užtikrinti Ukmergės rajono gyventojams kokybišką ir efektyvią sveikatos priežiūrą, orientuotą į gyventojų poreikius.

2.2. Paauglių (15–17 m.) gimdymų skaičius 1 000 gyventojų

Siekiant įgyvendinant LSP tikslo „Užtikrinti kokybišką ir efektyvią sveikatos priežiūrą, orientuotą į gyventojų poreikius“ uždavinį „Pagerinti motinos ir vaiko sveikatą“, būtina išanalizuoti Ukmergės rajono paauglių (15–17 m.) gimdymo skaičių 1 000 gyv. rodiklį, ieškant šios problemos priežasčių ir sprendimo būdų.

Paauglių nėštumas – viena aktualiausių paauglių sveikatos problemų visame pasaulyje – ankstyvi, nesaugūs lytiniai santykiai, kurių pasekmė – nėštumas. Nėščiujų paauglių komplikacijų tikimybę didina socialiniai ir ekonominiai veiksniai: nėščios paauglės dažnai vengia konsultuotis su gydytoju, stengiasi kuo ilgiau nuslėpti nėštumą, nėštumo metu rūko, vartoja alkoholi, narkotikus, serga lytiškai plintančiomis ligomis.

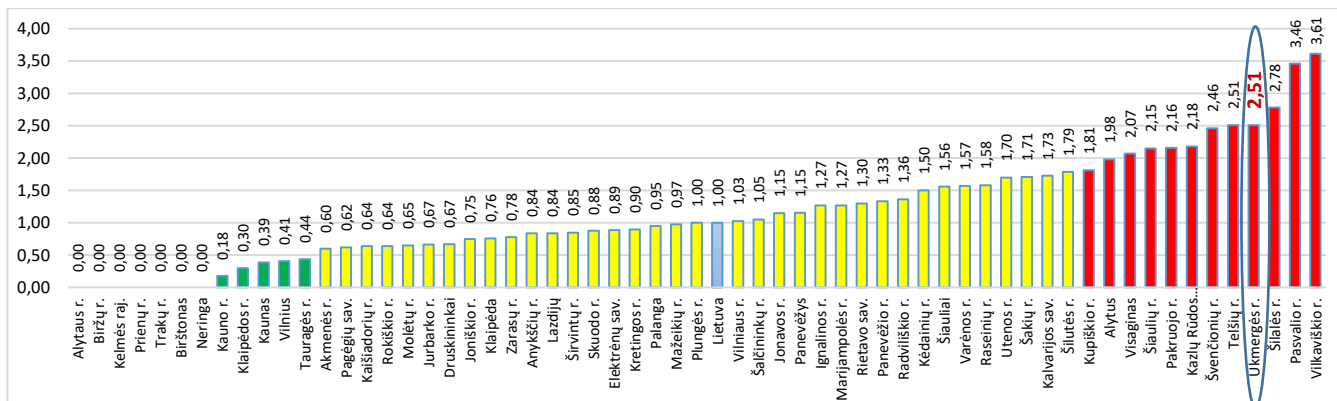
2019 m. Lietuvoje gimdymų skaičius tarp nepilnamečių (15–17 m. amžiaus) moterų buvo 145 (3,9/1000 gyv.). Žemėlapyje matyti, kad didžiausi paauglių gimdymo rodikliai šiaurės vakarinėje Lietuvos dalyje (8 pav.).

8 pav. Paauglių (15–17 m.) gimdymų skaičius 1 000 gyv. 2019 m. Lietuvoje

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

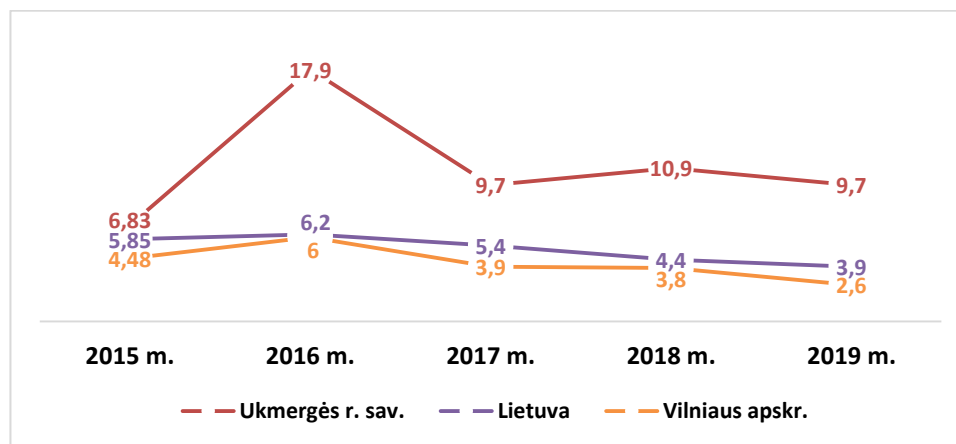
7-iose Lietuvos savivaldybėse tarp gimdyvių paauglių nebuvo. Kitose savivaldybėse šis rodiklis svyravo nuo 0,7/1000 gyv. (Kauno r. sav.) iki 14,0/1000 gyv. (Vilkaviškio r. sav.). Pastarasis rodiklis 3,6 kartų didesnis nei Lietuvos vidurkis (9 pav.).

9 pav. Paauglių (15–17 m.) gimdymų skaičius 1 000 gyv. 2019 m. Lietuvoje

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

Ukmergės r. savivaldybėje 2019 m. paauglių (15–17 m.) gimdymų rodiklis siekė 9,7/1000 gyv. (4 atvejai), o šalies vidurkis atitinkamu laikotarpiu buvo 3,9/1000 gyv. Kaip matome 9 pav. pagal šį rodiklį Ukmergės savivaldybė patenka tarp 12 savivaldybių, kuriose situacija yra prasčiausia lyginant su šalies vidurkiu ir santykis su Lietuvos vidurkiu yra 2,51. Prasčiausias paauglių gimdymų rodiklis Ukmergės rajone buvo 2016 m. – 10 pagimdžiusių paauglių (15–17 m.) (17,9/1000 gyv.). Nors pastarasis rodiklis ir sumažėjo, bet vis tiek viršijo Lietuvos vidurkį ir išlieka aukštas (10 pav.).

10 pav. Paauglių (15–17 m.) gimdymų skaičius 1 000 gyv. Ukmergės r. sav., Vilniaus apskr. ir Lietuvoje 2015–2019 m.

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

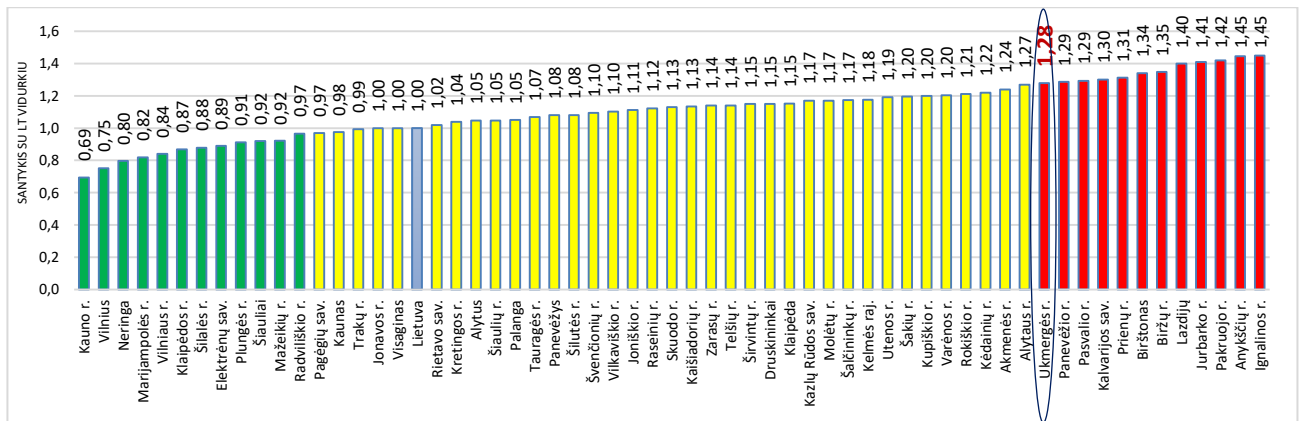
Apibendrinant analizę galima teigti, kad absoliutus paauglių gimdymų skaičius Ukmergės r. savivaldybėje nėra labai didelis ir pastaraisiais metais sumažėjo, tačiau, lyginant rodiklius tarp savivaldybių, Ukmergės savivaldybės rodiklis yra aukštas, todėl reikalauja tolesnių veiksmų siekiant išvengti situacijos prastėjimo. Atsižvelgiant į didelį paauglių gimdymų skaičių, Ukmergės r. sav. ugdymo įstaigose reikalingas dar didesnis mokinių švietimas lytiškumo temomis.

2.3. Mirtingumo nuo piktybinių navikų rodiklis (C00 – 96) 100 000 gyv.

Mirtingumo nuo piktybinių navikų analizė Ukmergės r. savivaldybėje yra būtina, siekiant užtikrinti tinkamą neinfekcinių ligų prevenciją ir kontrolę.

Pasaulyje onkologinės ligos yra viena pagrindinių mirčių ir neįgalumo priežasčių. Vakarų šalys turi ilgametę vėžio kontrolės priemonių taikymo praktiką. PSO ekspertų duomenimis, efektyviai vykdant onkologinių ligų profilaktiką, anksti diagnozavus vėžį ir tinkamai gydant, sergamumą piktybiniais navikais galima sumažinti 25 proc., o mirtingumą nuo jų – 50 proc.

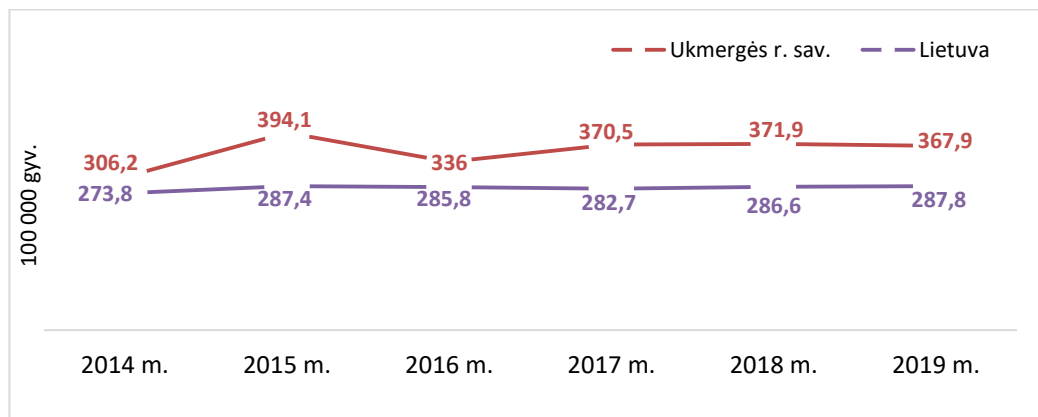
2019 m. Lietuvoje nuo piktybinių navikų mirė 8 042 gyventojai (mirtingumo rodiklis – 287,8/100 000 gyv.). Vertinant nestandartizuotus rodiklius, didžiausias mirtingumas nuo piktybinių navikų tarp Ignalinos r., Anykščių r., Pakruojo r. savivaldybių gyventojų – 416,3 – 408,1/100 000 gyv. Mažiausiais nestandartizuotais rodikliais labiausiai išsiskyrė Kauno r. (199,4/100 000 gyv.) bei Vilniaus m. savivaldybių gyventojai (216,3/100 000 gyv.) (11 pav.).

11 pav. Mirtingumo nuo piktybinių navikų rodiklis (C00 – C96) 100 000 gyv.

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

2019 m. Ukmergės r. savivaldybėje mirtingumo nuo piktybinių navikų rodiklis buvo 1,28 karto didesnis už Lietuvos vidurkį (12 pav.). Ukmergės savivaldybėje nuo piktybinių navikų 2019 m. mirė 124 asmenys (sudarė 367,9/100000 gyv.).

12 pav. Mirtingumas nuo piktybinių navikų (C00 – C96) 100 000 gyv. Ukmergės r. sav. ir Lietuvoje 2014–2019 m.

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras

2019 m. Ukmergės r. savivaldybėje daugiausiai gyventojų mirė nuo kraujotakos sistemos ligų – 58,09 proc. gyventojų (2018 m. – 59,43 proc.), antroje vietoje pagal mirtingumą buvo piktybiniai navikai ir jie siekė 20,46 proc. mirusiųjų (2018 m. – 19,01 proc.). Analizuojamais metais Ukmergės rajone nuo piktybinių navikų mirė 124 asmenys (2018 m. – 127 asmenys). Didžioji dalis (17 proc.) mirties atvejų buvo dėl broncho ir plaučių (21 mirties atvejų), krūties (13 mirties atvejų), priešinės liaukos (11 mirties atvejų) ir tiesiosios žarnos vėžio (9 atvejai) (Higienos instituto Mirties atvejų ir priežasčių valstybės registras). Atsižvelgiant į mirusių asmenų lytį, pastebima, kad 62,1 proc. nuo piktybinių navikų mirusių buvo vyrai ir 37,9 proc. – moterys. Daugiausiai mirties nuo piktybinių navikų (C00 – C96) atvejų Ukmergės rajone užregistruota 65 + m. amžiaus grupėje – 73,4 proc., o 0–64 m. amžiaus grupėje – 26,6 proc.

Ukmergės rajono asmens sveikatos priežiūros įstaigos ir gyventojai dalyvauja įgyvendinant Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto lėšomis finansuojamas 6 profilaktines sveikatos programas. Deja, rajono gyventojų aktyvumas dalyvaujant prevencinių priemonių programose, yra nepakankamas. Ukmergės rajono savivaldybė atsilieka nuo Vilniaus teritorinės ligonių kasos aptarnaujamos teritorijos savivaldybių vidutinių rodiklių. Mirtingumo rodikliai yra vieni iš faktorių, kurie atskleidžia prevencinių programų veiksmingumą, jų poreikį rajone. Pagrindinės Ukmergės r. savivaldybės gyventojų mirtingumo 2019 m. priežastys 2018m. – kraujotakos sistemos ligos (58,09 proc.), piktybiniai navikai (20,46 proc.), išorinės mirties priežastys (6,93 proc.). Išanalizavus gyvensenos stebėsenos rodiklius (1 lentelė) matome, kad rodikliai „*Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi storosios žarnos vėžio ankstyvosios diagnostikos finansavimo programoje*“ ir „*Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi asmenų, priskirtinų širdies ir kraujagyslių ligų didelės rizikos grupei, atrankos ir prevencijos priemonių finansavimo programoje*“ Ukmergės r. savivaldybėje yra raudonojoje zonoje jau ne vienerius metus. Taigi reikia dar aktyviau vykdyti rizikos asmenų informavimą apie galimybę dalyvauti prevencinėse programose, pabrėžiant svarbą laiku pasitikrinti sveikatą, taip užkertant kelią onkologinių ligų vystymuisi.

APIBENDRINIMAS

Remiantis Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės duomenimis 2019 m. pradžioje Ukmergės rajone buvo 33 928 gyventojai, iš jų 20 396 gyvenantys mieste, 13 532 gyvenantys kaime. Ukmergės rajono gyventojai sudaro 1,21 proc. visos šalies gyventojų.

Ukmergės rajono rodiklių reikšmės lyginant su Lietuvos vidurkio rodikliais pasiskirsto taip: **16 proc. (8)** rodiklių patenka į geresnę kvintilių grupę (**žalioji zona**), **58 proc. (29)** patenka į Lietuvos vidurkį atitinkančią kvintilių grupę (**geltonoji zona**) ir **26 proc. (13)** patenka į prasčiausių savivaldybių kvintilių grupę (**raudonoji zona**), iš kurios atrinkti rodikliai detaliai analizei: „*Išvengiamų hospitalizacijų dėl diabeto ir jo komplikacijų skaičius 1 000 gyventojų*“, „*Paauglių (15–17 m.) gimdymų skaičius 1 000 gyv.*“, „*Mirtingumas nuo piktybinių navikų rodiklis (C00 – C96) 100 000 gyv.*“.

- Reikėtų būtinai atkreipti dėmesį į rodiklius „*Susižalojimo dėl nukritimo atvejų skaičius (W00-W19) 65+ m. amžiaus grupėje 10 000 gyventojų*“, „*Mirtingumas nuo piktybinių navikų rodiklis (C00 – C96) 100 000 gyv.*“, „*Išvengiamų hospitalizacijų dėl diabeto ir jo komplikacijų skaičius 1 000 gyventojų*“, „*Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi storosios žarnos vėžio ankstyvosios diagnostikos finansavimo programoje*“, nes Ukmergės r. savivaldybėje jie yra prasti ir stabiliai užima raudoną vietą Lietuvos savivaldybių kontekste jau penkerius metus.

- Rodiklis „*Išvengiamų hospitalizacijų dėl diabeto ir jo komplikacijų skaičius 1 000 gyv.*“ Ukmergės r. savivaldybėje nuo 2015m. patenka į raudonąją zoną ir viršija Lietuvos rodiklį 1,29 – 1,41 karto.

- „*Paauglių (15–17 m.) gimdymų skaičius 1 000 gyv.*“ rodiklis Ukmergės r. sav. 2,51 karto didesnis už Lietuvos vidurkį, todėl Ukmergės r. sav., lyginant su kitomis savivaldybėmis, yra prasta situacija ir papuolama į raudoną zoną du metus iš eilės – 2018 m. ir 2019 m..

- 2019 m. Ukmergės r. savivaldybėje „*Mirtingumo nuo piktybinių navikų (C00 – C99)*“ rodiklis buvo 1,28 karto didesnis už Lietuvos vidurkį (Lietuvoje 287,8/ 100000 gyv., o Ukmergėje – 367,9/100000gyv.) ir nuo 2015 m. patenka į raudonąją zoną.

REKOMENDACIJOS

Visuomenės sveikatos stiprinimas yra kompleksinis skirtingų įstaigų kryptingas judėjimas žmonių sveikatos labui. Siekiant gerinti ir stiprinti Ukmergės r. sav. gyventojų sveikatos būklę, mažinant sveikatos netolygumus, mirtingumą nuo plačiai paplitusių ligų, būtina skatinti glaudų tarpsektorinį bendradarbiavimą, kompleksiškai spręsti savivaldybės gyventojų sveikatos problemas ir įtraukti visuomenę į sveikatos stiprinimo procesą.

- **Bendros rekomendacijos:**

- būtina sistemškai kelti visų sektorių specialistų kvalifikaciją sveikatos stiprinimo, ligų prevencijos ir sveikatos netolygumų mažinimo klausimais;
- skatinti gyventojus įsitraukti į savo sveikatos stiprinimo procesą – dalyvauti mokymuose, renginiuose, konsultuotis su specialistais;
- vykdyti pozityvios socialinės ir mokslu pagrįstos informacijos sklaidą per visuomenės informavimo priemones.

Rekomendacijos pagal prioritetinius rodiklius patenkančius į prasčiausių savivaldybių kvintilių grupę:

1. Siekiant sumažinti išvengiamų hospitalizacijų dėl diabeto ir jo komplikacijų skaičių Ukmergės r. savivaldybėje, siūloma:

- ✓ Kadangi išvengiamos hospitalizacijos laikomos ambulatorinės sveikatos priežiūros paslaugų kokybės ir prieinamumo rodikliu, visuomenės sveikatos priežiūros specialistai (toliau VSPS) turėtų informuoti savivaldybės gyventojus, kaip tinkamai valdyti ligą: laikytis pagal gydytojo rekomendacijas parengtos mitybos režimo, užsiimti fizine veikla, tinkamai vartoti paskirtus vaistus, reguliariai konsultuotis su gydytoju. Šios priemonės neleidžia ligai komplikuotis ir sukelti tokių sveikatos problemų, dėl kurių reikėtų ilgo, sudėtingo ir brangaus gydymo ligoninėje.

- ✓ Didinti žmonių informuotumą apie I ir II tipo cukrinį diabetą, jo rizikos veiksnius, simptomus, profilaktikos priemones ir galimas komplikacijas.

2. Siekiant sumažinti paauglių (15–17 m) gimdymo skaičių Ukmergės r. savivaldybėje, siūloma:

- ✓ Organizuoti kvalifikacijos kėlimo kursus su jaunimu ir sveikatos priežiūros įstaigose dirbantiems specialistams sveikatos stiprinimo klausimais (didesnį dėmesį skiriant lytiniam švietimui, lytiniu keliu plintančioms ligoms, sveikos mitybos bei fizinio aktyvumo skatinimui).

- ✓ Vykdyti intensyvesnį, efektyvesnį mokinių švietimą lytiškumo temomis (seminarai, paskaitos ir t. t.).

- ✓ Įtraukti į lytinį švietimą tėvus, siekiant skatinti aktyvesnį, glaudesnį abipusiu pasitikėjimu paremtą tėvų ir paauglių bendravimą.

3. Siekiant sumažinti mirtingumo nuo piktybinių navikų rodiklį, siūloma:

- ✓ Aktyviai vykdyti rizikos asmenų informavimą apie galimybę dalyvauti prevencinėse programose, pabrėžiant svarbą laiku pasitikrinti sveikatą, taip užkertant kelią onkologinių ligų vystymuisi.

- ✓ Raginti gyventojus aktyviai dalyvauti valstybės finansuojamose prevencinėse

programose bei Ukmergės rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biuro organizuojamuose praktiniuose užsiėmimuose, paskaitose, renginiuose, seminaruose ir kt.

✓ Ieškoti bendradarbiavimo būdų tarp asmens ir visuomenės sveikatos priežiūros sektorių, aiškintis, kaip pasiekti aukštesnius Valstybinių profilaktinių programų įgyvendinimo rodiklius.
